

Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerine İlişkin Program Değişikliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Melek DÖNMEZ YAPUCUOĞLU¹
Kerim GÜNDOĞDU²

Özet

Bu çalışmanın amacı 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan öğretmen yetiştirme programlarında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi derslerini dersi veren öğretim elemanlarının bakış açıları doğrultusunda incelemektir. Nitel bir durum çalışması olarak tasarlanan bu çalışmanın verileri görüşme yöntemi ile toplanmış ve dokümanlardan da yararlanılmıştır. Doküman incelemesi aşamasında 2007 ve 2018 yıllarında YÖK tarafından yayınlanan öğretmen yetiştirme programlarında yer alan meslek bilgisi derslerinin içerikleri, kredileri ve ders saatleri karşılaştırılmıştır. Hazırlanan görüşme formu ile Akdeniz Bölgesi'nde yer alan bir üniversiteden bu dersleri vermekte olan yedi öğretim elemanı ile derslere yönelik yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Toplanan veriler MAXQDA 12 nitel veri analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre önceki programda yer almayan meslek bilgisi dersleri zorunlu veya seçmeli olmak üzere programa eklenirken bazı derslerin içerikleri, saatleri ve kredileri değiştirilmiş; bazı dersler ise programdan çıkarılmıştır. Öğretim elemanları, meslek bilgisi derslerinin sayısının artırılması hakkında çoğunlukla olumlu görüş belirtirken ders saatlerinin ve kredilerinin yeterli olmaması nedeniyle bazı derslerin uygulamalarının yapılamamasının dezavantaj olduğunu belirtmiş ve buna ilişkin bazı önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar kelimeler: *Öğretmenlik meslek bilgisi, öğretmen eğitimi, öğretmen yetiştirme programları*

Comparative Analysis of Program Changes Regarding Teaching Profession Courses

Abstract

The aim of this study is to investigate the teaching profession knowledge courses in the teacher training programs implemented in 2018-2019 academic year through the views of academicians. The study was designed as qualitative case study and the data was collected by using document analysis and interview data collection techniques. As a document analysis, content of professional teaching knowledge courses, course credits and course hours in teacher training programs published by YÖK in 2007 and 2018 were analyzed by the researcher. For the interview data, seven faculty members delivering these courses at a university located in the Mediterranean Region were interviewed with face to face interview form about the courses. The collected data were analyzed by using MAXQDA 12 software qualitative data analysis program. According to the results of the study, while the professional teaching knowledge courses not included in the previous program were added as compulsory or elective courses, the course contents, hours and credits of some courses was changed and some courses were removed from the new teacher training program. The results also reflected that while the instructors reflected mostly positive opinions about increasing the number of professional teaching knowledge courses, it was also emphasized that some courses could not be applied properly due to the lack of hours and course credits. They had substantial suggestions about the new teacher training program.

Key words: *Teaching profession knowledge, teacher training, teacher training programs*

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi. melekdonmez@sdu.edu.tr

² Adnan Menderes Üniversitesi. kerim.gundogdu@adu.edu.tr

Giriş

Günümüzde eğitim sürecinin en önemli unsurlarından biri eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler olarak görülmektedir. Öğretmenler, mesleki konum olarak eğitim araştırmalarından ve bu araştırmaların sonuçlarının doğurduğu politikalardan etkilenen ve bu politikaları alanda uygulamaya koyan yetkili bireylerdir (Varış, 1973). Belirtildiği üzere eğitim-öğretim sürecinin en önemli ögesi öğretmenlerdir. Dolayısıyla yetiştirilen öğretmenlerin nitelik bakımından yetkin olmasının yanında öğretmenlik bilgi ve becerilerine yeterli düzeyde sahip olması gerekmektedir (Can, Can ve Durukan, 2010). 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesine göre öğretmenlik bir meslek olarak tanımlanmış ve öğretmenlik mesleği özel bir mesleki yeterliliği gerektirir ibaresi vurgulanmıştır (Küçükahmet, 2007). Öğretmen yetiştirme programlarının temelinde nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi yattığından öğretmenlere eğitim fakültelerinde genel kültür, konu alanı bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin etkili ve verimli bir biçimde verilmesi esastır (Dursunoğlu, 2003; Ekici, 2008; Yıldırım ve Arhan, 2017). Meslek bilgisi dersleri, öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının mesleki bilgiyi edinmelerini amaçlamaktadır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ise öğretmenlerin öğretme ve öğrenme süreçleri ile uygulamaları veya öğretme ve öğrenme yöntemleri hakkında derin ve etkili bilgi birikimine sahip olmalarının gerekliliğini ifade etmektedir (Kohler ve Mishra, 2009). Öğretmenlerin her bakımdan donanımlı olarak yetişmesi elbette ki önemlidir. Nitekim bir öğretmen yetiştiği konu alanı itibarıyla güncel ve bilimsel bir içerik bilgisine sahip olabilir; ancak bu bilgiyi aktarma ve etkili bir öğretim yapma konusunda yeterliğe sahip olmadığı takdirde alan ya da içerik bilgisinin bir önemi kalmayabilir. Çünkü meslek bilgisi dersleri, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere edinmiş oldukları alan bilgilerinin öğrencilere onların gelişimsel özelliklerini dikkate alarak nasıl aktarılacağı öğretimin nasıl yapılacağı ve öğretim ortamının nasıl düzenlenmesi gerektiği gibi konularda da bilgi sunmaktadır (YÖK, 2007). Bu bağlamda düşünüldüğünde öğretmen adaylarının eğitim gördükleri kurumlarda aldığı meslek bilgisi derslerinde uygulamalar aracılığıyla bu bilgilerin kullanılmasının ve mesleki becerilerinin pekiştirilmesinin önemi de oldukça büyüktür (Özkan, Albayrak ve Berber, 2005). Öğretmen adaylarının hizmet öncesinde elde ettikleri bu bilgi ve becerileri sonraki mesleki yaşamlarında devam ettirme eğiliminde olacakları varsayılmalıdır. Öğretmen yetiştirme süreci ülkemizde uzun bir geçmişe sahiptir ve dünden bugüne bu sistem birçok değişime uğramıştır. Okulöncesine öğretmen yetiştirme, ilkökula öğretmen yetiştirme, ortaokula öğretmen yetiştirme ve üniversitelere öğretmen yetiştirme süreçleri birbirinden doğal olarak farklılıklar göstermiştir. Bunlardan en önemlilerinden bir tanesi, 1982 yılında öğretmen yetiştirme programlarının Millî Eğitim Bakanlığında (MEB) üniversitelere devredilmesidir. Ülkemizde öğretmenler temelde üniversitelerin eğitim fakültelerinde yetiştirilmektedir. Ancak öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla üniversitelerin eğitim fakültelerince verilen *Pedagojik Formasyon Sertifikası* ile birlikte lisans mezunu öğrenciler de öğretmen olarak çalışabilmektedirler (Çiçek Sağlam, 2015). Öğretmen yetiştirme programlarında 1982 yılında Yükseköğretim Kurumuna (YÖK) devredilmesinden günümüze kadar farklı güncellemeler yapılmıştır. Çünkü eğitim fakültelerinin üniversitelere devredilmesinin ardından ülkenin ihtiyaçlarının karşılanması, insan iş gücünün planlanması ve farklı alanlarda farklı niteliklere sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi adına öğretmen yetiştirme programlarında birçok değişikliğe yer verilmiştir (Kavcar, 2002). Sonraki süreçte, 1997 yılında eğitim fakülteleri YÖK ve Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi bağlamında güncellenen öğretmen yetiştirme programlarıyla yeniden yapılandırılmıştır

(Abazoğlu, Yıldırım ve Yıldızhan, 2016). 1997 yılında güncellenen öğretmen yetiştirme programlarında eğitim bilimleri bölümleri lisans düzeyinde kapatılmış ve bu bölümler sadece lisansüstü programlarda eğitim vermeye devam etmiştir (Üstüner, 2004). Bu durum eğitim fakültelerini etkilemekle birlikte eğitim uzmanı olarak yetiştirilen eğitim bilimcilerinin eksikliğinin eğitim sistemini de uzun vadede etkileyeceği düşünülmüştür (Aydın, 1998). Aynı zamanda alan öğretmen ihtiyacını karşılamak amacı ile 1997 yılında yapılan güncellemede ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amacı ile *Tezsiz Yüksek Lisans* programları uygulamaya konulmuştur (Çocuk, Yokuş ve Tanrıseven, 2015). 2006 yılındaki öğretmen yetiştirme programların güncellenmesinde ise öğretmenlerin mesleki bilgiler ve okul uygulamaları dersleri ile birlikte mesleki gelişimleri için gerekli olan mesleki bilgi ve becerileri öğrenme-öğretme ortamlarında kullanabilme yeterliklerinin geliştirilmesi temele alınmıştır (Işık, Çiltaş ve Baş, 2010). Bu nedenlerle de 2006 yılında öğretmen yetiştirme programlarında öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yanı sıra okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması gibi derslere yer verilmesi ile birlikte öğretmen adaylarının mesleğe uyum sağlamaları amaçlanmıştır. 2009 yılında yapılan güncellemede ise ortaöğretime öğretmen yetiştiren bölümlerce verilen *Tezsiz Yüksek Lisans Programları* kapatılmış ve *Pedagogik Formasyon Sertifikası Eğitimi* ile öğretmen ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır (Azar, 2011). Görüldüğü üzere öğretmen yetiştirme sürecinde gerektiği dönemlerde çeşitli değişikliklere gidilmiştir.

2012 yılında verilen bir karar ile 4+4+4 eğitim sistemine geçilerek eğitim sistemi kesintili ve 12 yıl zorunlu olmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin sonrasında ilköğretim ve ortaöğretim programlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır ve okul programları tekrar yapılandırılarak yeni eğitim programları da yeni ve çeşitli seçmeli dersler olarak bu programlarda yerini almıştır (Akdemir, 2013). Daha sonra ise zaman içinde değişen ilköğretim ve ortaöğretim eğitim programları, gelişen teknoloji ve ihtiyaçlar göz önüne alındığında 2017 yılında öğretmen yetiştirme programlarında yeniden düzenlemeye gidilmiştir. Çünkü bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler, zamanın özelliklerine göre farklılaşmaktadır ve bu değişim beraberinde öğretmen yetiştirme programlarının da değişimine yön vermektedir. Öğretmen yetiştirme programları bütün eğitim programlarında olduğu gibi belirli bir süre içerisinde güncellenmeye ve bazı değişiklikler yapılmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan 2018 yılında öğretmen yetiştirme programlarında güncelleme yapılmasının gerekliliği daha önce 1997, 2006 ve 2009 yıllarında yapılan güncelleme çalışmalarının çoğunlukla ilköğretime öğretmen yetiştirmeye yönelik olmasından ve alan öğretmenlikleriyle ilgili çok fazla güncelleme yapılmamış olmasından kaynaklanmaktadır (YÖK, 2018). Öğretmen yetiştirme programlarında üniversiteler ve fakülteler arasında AKTS, ders saatleri ve kredileri gibi çeşitli uyumsuzluklar barındırması da önemli bir gerekçe olarak görülmektedir. Süngü ve Bayrakçı'ya (2010) göre ise Bolonya Süreci sonucunda ortaya çıkan Standartlar ve Akreditasyon, ortak seçmeli derslere yer verilmesi gerekliliği ve öğrenci-akademisyen hareketliliği gibi konular öğretmen yetiştirme programlarının iyileştirilmesinde ve güncellenmesinde etkili olmuştur. Bu gelişmelerin yanı sıra; *Öğretmen Yetiştirme Strateji Belgesi (2017)*, *10. Kalkınma Planı (2014-2018)*, *MEB'in Stratejik Planı (2015-2019)*, *Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi*, *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Bilimleri Alan Yeterlikleri* gibi çeşitli belgeler ve raporlar da öğretmen yetiştirme programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve öğretmen yeterliklerinin bu belgeler bağlamında yeniden düzenlenmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (YÖK, 2018).

Öğretmen adaylarının seçimi öğretmenlik mesleğinin önemli belirleyicilerinden biridir. Bunun yanında, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı sergiledikleri tutumlar da çok önemlidir. Bu açıdan öğretmenin öncelikle mesleğine yönelik olumlu bir tutum sergilemesi beklenmektedir. Öğretmenlik mesleği öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin tüm yönleriyle gelişimini sağlamayı gerektirmektedir. Tutumlar, duygusal bileşenler olarak tasarlanmış bir uyaran sınıfına karşı olumlu veya olumsuz olarak sergilenebilen belirli bir şekilde tepki verme eğilimi olarak tanımlanır (Sivakumar, 2018). Bu nedenle öğretmen adaylarının bu mesleği seçmeden önce öğretmenlik mesleğine karşı olumlu bir tutum sergilemesi veya bu tutumu hizmet öncesi eğitim sürecinde kazanmış olması en az bilgi kadar önemli bir durumdur (Aydın ve Sağlam, 2012). Ancak ülkemizdeki merkezi sınav sistemi ile öğrenciler çoğunlukla zihinsel özellikleri ölçülerek bir meslek seçmekte ve üniversitelere yerleşmektedirler. Bu yüzden diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de öğrencilerin ilgi, istek ve mesleki özellikleri göz ardı edilmektedir. Beşoluk ve Horzum'a (2011) göre eğitim fakültesinde okuyan, bölümü isteyerek seçen ve atanma imkânı nispeten yüksek olan bölümlerdeki öğrenciler öğretmenlik meslek bilgisi derslerini önemli görmektedir. Öğretmenlik mesleğine karşı olumlu bir tutum oluşturmak adına gerek öğretmen yetiştirme programları gerek ise öğretim elemanlarına çok fazla görev düşmektedir. Çünkü öğretmenlik mesleği ancak hizmet öncesi süreçte öğrenilecek ve mesleğe karşı olumlu bir tutum bu süreçte öğretmen adaylarına kazandırılabilir. Bahsedilen sebeplerden dolayı öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin düzenlenmesi ve mesleki bilgi ve becerinin kazandırılması büyük bir önem arz etmektedir (Ekici, 2008).

Öğretmenlerin yetiştirilme sürecinde pek çok problem ve eksiklik bulunduğu görülmektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere öğretmen yetiştirme programlarında birçok alanda birçok defa değişikliğe gidilmiştir. Öğretmen yetiştirme programlarında genel olarak nitelikli öğretmen yetiştirmek için alan bilgisi, genel kültür bilgisi ve meslek bilgisi dersleri temel olarak verilmektedir (Yazıcı, 2009). Bir öğretmenin mesleğini icra edebilmesinde özellikle öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin önemi büyüktür. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri bir öğretmenin alan bilgisine yönelik alınan derslerin okullarda nasıl uygulanacağına ve öğrencilere nasıl aktarılacağına dair öğretmenlere yön göstermekte ve ışık tutmaktadır (Işık, Çiltaş ve Baş, 2010). Bir öğretmen elbette yeterli bir alan bilgisine sahip olmalıdır ancak bu bilgileri sınıfta öğrencilere nasıl aktaracağı ve öğretim sürecini nasıl yapılandıracağı öğretmenlik meslek becerisi ile ilgilidir. Bu becerinin gelişmesi ise ancak öğretmen yetiştirme sürecince meslek bilgisi derslerinin niteliği ve niceliğinin yanı sıra uygulama dersleri ile ilişkilidir. Öğretme süreçlerinin yapılandırılmasının yanı sıra öğretmenlerin sınıfta nasıl davranacağı, öğrencilere karşı göstereceği tavır ve tutumlar ile öğrencilerle kurduğu ilişkiler de öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin önemli bir parçasıdır (Dilekmen, 2008). Eğitim programlarının uygulayıcı basamağı olan öğretmenlerin tüm yönleriyle mesleki bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir.

Öğretmen adayları öğretmen yetiştirme sürecinde çeşitli bilgi ve becerilere sahip olmak durumundadırlar (Archambault ve Crippen, 2009). Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri bir öğretmen adayının eğitim öğretim süreci içerisinde kazanmak durumunda olduğu en önemli becerilerden bir tanesidir. Çünkü öğretmenlik meslek bilgisi belli bir zamana kadar alan bilgisinin gerisinde kalmış ve öğretmenlerin içerik bilgisi ön plana çıkarılmıştır (Shulman, 1986). Ancak bir öğretmen için alan bilgisinin yanı sıra öğretmenlik meslek bilgi ve becerisinin kazandırılması önem arz etmektedir (Koehler

ve Mishra, 2009). Bu söylemlere bakıldığında bir öğretmenin sadece alan bilgisi veya sadece meslek bilgisi tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü öğretmenlik mesleği alan bilgisini öğrencilere nasıl aktaracağını eğitim süreci içinde kazandığı meslek bilgisi ile harmanlayarak pedagojik alan bilgisine dönüştürmelidir. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile öğretmen adaylarına öğretmenlik becerisi yetkinliği sağlanmakta ve bu süreçte hem genel hem alana özgü öğretmenlik becerileri kazandırılmaktadır. Meslek bilgisi derslerine yönelik olumlu tutumlara sahip olan öğrencilerin öğretmenlik mesleğini yapacakları ve bu mesleği sevecekleri çıkarımı vurgulanmıştır (Ekici, 2008). Aynı şekilde yapılan birçok çalışma bir olay veya olguya karşı gösterilen tutumların bireylerin ileriki dönemlerinde de davranışlarına ve hayatlarına yön verdiğini göstermiştir.

Görülmektedir ki öğretmenlerin mesleki yeterlikleri sadece alan bilgisi ve genel kültür bilgisi ile sınırlandırılmamalıdır. Nitelikli bir öğretmen için önemli faktörlerden bir tanesi de mesleki anlamda yeterliklerinin sağlanmasıdır. Bu sebeplerle güncellenen öğretmen yetiştirme programlarında öğretmenler için meslek bilgisi derslerinde de düzenlemeye gidilmiştir. 1998'de güncellenen programda meslek bilgisi derslerinin kredisi 21 krediden 36 krediye, ders saati ise toplamda 48'e yükselmiştir. 2006'da güncellenen öğretmen yetiştirme programında ise alanlara göre değişiklik göstermekle birlikte ortalama %30 meslek bilgisi dersleri programda yer bulmuştur (YÖK, 2007). Küçükahmet'e (2007) göre bu programda yer alan 43 farklı öğretmenlik meslek bilgisi dersi her bir öğretmenlik alanı için farklı şekilde okutulmaktadır ve 27 kredi saat ile 58 kredi saat arasında değişen öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin bir standardı olmadığı göze çarpmaktadır. Öğretmen yetiştirme programları son olarak ilköğretim ve ortaöğretim eğitim programlarındaki güncellemeler göz önüne alınarak öğretmen yetiştirme programındaki alan bilgisi ve meslek bilgisi derslerinde düzenlemeye gidilmesi gerekçesiyle 2018 yılında güncellenmiştir (YÖK, 2018). Belirtildiği üzere öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmenlik mesleğinin temelini oluşturmakta ve bir öğretmenin yetkinliğini belirlemede etkin rol oynamaktadır. Öğretmenlerin ve özellikle öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine yönelik tutumları kişisel özelliklerden ziyade öğretmen adaylarına sunulan eğitimin niteliğinden etkilenmektedir (Erden, 1995).

Öğretmen yetiştirme programı son olarak 2018 yılında yeniden güncellenip 2018- 2019 eğitim öğretim yılında 1. sınıflardan başlayarak aşamalı bir biçimde uygulamaya konulmuştur. Güncellenen program özellikle meslek bilgisi derslerinde içerik, kredi ve ders saatleri bakımından önceki programlardan farklılık göstermektedir. Çünkü yeni program bölümlere göre değişmekle birlikte %30-%35 oranında meslek bilgisi derslerini içermektedir (YÖK, 2018). Bu derslerin bazılarında isim ve içerik değişikliğine gidilmiş, bazı derslerin uygulamasında farklılıklar yapılmış ve bazı dersler ise tamamen programdan kaldırılarak yeni güncellemeler getirilmiştir. Bir eğitim öğretim yılı boyunca uygulanan programın hem YÖK' ün yayınladığı öğretmen yetiştirme programı belgesi üzerinden hem de bu dersleri yeni programda uygulayan öğretim elemanlarının bakış açısından incelenmesi önem taşımaktadır. Çünkü bir programın uygulanmasından görevli öğretim elemanları bu programın uygulanmasındaki süreç hakkında dönüt verecek ve programın uygulama sürecine etki edebilecektir.

Güncellenen öğretmen yetiştirme programının uygulaması yeni olduğu için alan yazında bu bağlamda çok az çalışma yer almaktadır. Öğretmen yetiştirme programlarına yönelik çalışmalarda genellikle öğretmen yetiştirme programının doküman incelemesi yapılmış veya öğretmen adaylarının meslek

bilgisi dersleri hakkındaki düşünceleri incelenmiştir. Bu durumlar göz önüne alındığında ise bu çalışmada öğretmen yetiştirme programında yapılan değişiklikler gerek belge üzerinde gerek öğretmenlik meslek bilgisi derslerini veren eğitim bilimleri öğretim elemanlarının bakış açısından güncellenen programdaki öğretmenlik meslek bilgisi dersleri yönünden incelenmiştir.

Yukarıda vurgulandığı üzere öğretmen yetiştirme programları zaman zaman değişen eğitim programları, gelişen teknoloji ve değişen öğretmen yetiştirme politikalarının süreçleri bağlamında güncellenmekte ve ihtiyaca göre şekillendirilmektedir. Öğretmen yetiştirme programları ve programda yer alan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri hakkında bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda daha çok araştırmacılar tarafından programlar değerlendirilmiş veya meslek bilgisi derslerine yönelik tutum ve görüşler çoğunlukla öğretmen adaylarından toplanmıştır. Bu sebeplerle bu çalışma meslek bilgisi derslerini doküman olarak incelemesinin yanı sıra bu dersleri öğrencilere aktaran öğretim elemanlarının görüşlerini alması ile önem taşımaktadır.

Çalışmanın ana amacı güncellenen ve 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan öğretmen yetiştirme programında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi derslerini eğitim bilimleri öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda incelemektir. Bu çalışmada 2018 yılında güncellenen öğretmenlik meslek bilgisi dersleri YÖK (2018) öğretmen yetiştirme programını dokümanı bağlamında ve eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan eğitim bilimleri öğretim elemanlarının perspektifinden ele alınmıştır. Çünkü yapılan değişiklikler her ne kadar bir belge üzerinde gerçekleşmiş olsa da öğretmen yetiştirme programındaki meslek bilgisi derslerinin uygulayıcıları eğitim fakültelerinde çalışan eğitim bilimleri öğretim elemanlarıdır.

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Güncellenen öğretmen yetiştirme programlarında yer alan meslek bilgisi derslerini incelemek amacı ile yapılandırılan bu çalışma nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel bir çalışma araştırılan konu, olay ya da olgununun derinlemesine incelenmesine olanak sağlamaktadır (Creswell, 2014; Silverman, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma yapan araştırmacılar bireylerin deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, kendi dünyalarını ve yaşam alanlarını nasıl oluşturduklarını ve kendi deneyimlerine ne anlam attiklerini incelerler (Merriam ve Tisdell, 2016). Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışma kapsamında da öğretim elemanlarının deneyimleri ve araştırmacılar tarafından öğretmen yetiştirme programlarındaki meslek bilgisi dersleri detaylı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi durum çalışması deseni olarak yapılandırılmış, buna bağlı olarak öğretmen yetiştirme programı doküman olarak detaylı ve anlamlı bir biçimde incelenmiş ve eğitim fakültesi eğitim bilimleri öğretim elemanlarının bu konudaki görüşlerine başvurulmuştur. Durum çalışmaları; bireysel yaşam döngüleri veya örgütsel ve yönetsel süreçler gibi gerçek hayattaki olay ve olguların bütün ve anlamlı bir biçimde, araştırmacının gerçek bir zamanda ve belirli bir sistem içinde gözlemler, görüşmeler veya dokümanlar gibi çeşitli bilgi kaynaklarını içeren detaylı veri toplaması yoluyla araştırılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2007: Yin, 2003). Bu tanımlamalardan yola çıkılarak çalışma sürecinde üniversitede görev yapan öğretim elemanlarından görüşmeler yolu ile sistemli ve detaylı bir biçimde veri toplandı için bu çalışma durum çalışması olarak yapılandırılmıştır.

Araştırma Grubu

Çalışmanın kapsamını 2018’de güncellenen öğretmen yetiştirme programında yer alan meslek bilgisi dersleri ve Akdeniz Bölgesi’nde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesi eğitim bilimleri bölümünün öğretim elemanları oluşturmaktadır. 2018’de güncellenen öğretmen yetiştirme programını belgesindeki meslek bilgisi dersleri bir önceki program göz önüne alınarak incelenmiştir. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmen adaylarına eğitim bilimlerinde görev yapan öğretim elemanları tarafından verilmektedir. Bu bağlamda katılımcıları Akdeniz Bölgesi’nde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesi eğitim bilimleri bölümünün öğretim elemanları oluşturmaktadır. Bu katılımcıların bulunduğu Eğitim Bilimleri Bölümü; Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitim Yönetimi ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma olmak üzere üç ana bilim dalındaki toplamda yedi öğretim elemanından ve beş araştırma görevlisinden oluşmaktadır.

Çalışmanın katılımcıları önceki programda ve güncellenen programda meslek bilgisi derslerine giren toplamda yedi öğretim elemanından oluşmaktadır. Katılımcıları iki öğretim görevlisi, üç profesör ve iki doktor öğretim üyesi oluşturmaktadır. Çalışmanın amacına bağlı olarak katılımcılar eğitim bilimleri bölümünden ve meslek bilgisi derslerinde görevli olan öğretim elemanlarından oluştuğu için örneklem amaçlı örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir. Çünkü Patton’a (1990) göre amaçlı örnekleme zengin veri elde edilecek durumlarda derinlemesine veri toplamaya olanak sağlamaktadır. Ancak eğitim bilimleri bölümündeki öğretim elemanların tamamı çalışmaya gönüllü olarak katılım sağladığı için amaçlı örneklemin çeşitlenmesine ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasında dayandırılmış ve görüşme verileri toplanmadan önce araştırmacı katılımcılara çalışmada yer alıp almak istemediklerini sormuş ve öğretim elemanları gönüllü olarak çalışmaya katılım sağladıklarını araştırmacıya belirtmişlerdir. Katılımcıların ayrıntılı bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmanın Katılımcılarına İlişkin Kişisel Veriler

Katılımcıların			
Anabilim Dalları	Unvan	Sayı	
Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D	Profesör	2	
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi A.B.D	Profesör	1	
Rehberlik ve Psikolojik Danışma A.B.D	Doktor Öğretim Üyesi	1	
	Doktor Öğretim Üyesi	1	
	Öğretim Görevlisi	2	

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın amacı kapsamında verilerin toplanması için doküman incelemesi ve öğretim elemanları ile görüşmeler yapılmıştır. Hâlihazırda bulunan veri kayıtlarının ya da bu belgelerin veri kaynağı olarak sitemli bir biçimde incelenmesi doküman incelemesi olarak adlandırılmaktadır (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman incelemesi gözlem veya görüşme yöntemine ek olarak kullanılabilceği gibi Atkinson ve Coffey’in (2004) ifade ettiği gibi araştırılan konuya doğrudan yoğunlaşma sağladığı gerekçesiyle de nitel araştırma yöntemlerinde çokça tercih edilen veri toplama yöntemidir. Bu çalışma

kapsamında doküman incelemesi için 2018’de güncellenen öğretmen yetiştirme programındaki meslek bilgisi derslerin kredileri, ders saatleri ve içerikleri ile 2007’den bu yana kullanılan öğretmen yetiştirme programındaki meslek bilgisi derslerinin kredileri, ders saatleri ve içerikleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Doküman analizinin yanı sıra çalışmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı ise yarı yapılandırılmış görüşmedir. Nitel araştırmalarda görüşme genellikle iki ya da daha fazla kişi ile yapılan, belirli bir konu hakkında bilgi almak için yönlendirilen ve temel amacı görüşülen konuyu katılımcıların bakış açısından anlamak olan karşılıklı konuşmalar olarak tanımlanmaktadır (Bogdan ve Biklen, 2007; Patton, 1990). Bu sebepler göz önüne alındığında meslek bilgisi dersleri hakkında görüşlerini almak için öğretim elemanları ile görüşmeler yapılmış ve veriler toplanmıştır. Görüşme yapabilmek için araştırmacı tarafından açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış görüşme formu yaklaşımıyla hazırlanmış ve daha sonra bu sorular için uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşünden sonra görüşme formuna son hali verilmiş ve hazırlanan açık uçlu ve sonda sorular öğretim elemanlarına araştırmacı tarafından yöneltilmiştir. Görüşmeler öğretim elemanlarının kendi odalarında gerçekleştirilmiş ve görüşmelerin kayıt altına alınmasını isteyip istemedikleri konusunda görüşme öncesinde katılımcılardan izin alınmıştır. Öğretim elemanlarına araştırmacı tarafından beş tane açık uçlu soru yönlendirilmiş ve öğretim elemanlarının verdiği cevaplar kayıt altına alınmıştır. Öğretim elemanlarından görüşme ile toplanan verilerin uzunluğu 8.08 ile 18.36 dakika arasında değişmektedir.

Özet olarak çalışma sürecinde araştırmacının verileri temel olarak doküman incelemesi ve görüşme olmak üzere iki veri toplama yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman incelemesi için YÖK tarafından 2007 ve 2018 yıllarında yayımlanan öğretmen yetiştirme programları incelenmiş; görüşme yöntemi ile meslek bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarından veri toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada bahsedildiği üzere veriler doküman incelemesi ve görüşme yöntemi kullanılarak nitel veriler halinde elde edilmiştir. İlk olarak doküman incelemesinden elde edilen veriler olan öğretmenlik meslek bilgisi ders içerikleri, saatleri ve kredileri bir araya getirilmiş ve her iki program için ayrı olacak şekilde doküman dosyaları oluşturulmuştur. Görüşme formu ile toplanan veriler ise önce araştırmacı tarafından transkript edilmiş. Daha sonra hem doküman incelemesinden elde edilen veriler hem de görüşmeden elde edilen transkriptler dosyalar halinde MAXQDA 12 nitel veri analizi programına yüklenerek analiz edilmiştir.

Toplanan verilerin analiz edilme sürecinde temel alınan analiz yöntemi betimsel analiz yöntemidir. Betimsel analiz yöntemi genellikle bir durum veya olgunun kavramsal yapısının oluşturulmasında veya olayların betimlenmesinde kullanılan bir analiz yöntemidir (Strauss ve Corbin, 1998). Betimsel analiz yönteminde veriler analiz edilirken araştırma sorularından yola çıkılarak oluşturulan temalardan yararlanılır. Bu sebeple verilerden elde edilen sonuçlar açık bir biçimde yansıtılmaya çalışılır. Verilerin analizi Yıldırım ve Şimşek’in (2013) belirttiği üzere aşamalı olarak yürütülmüş, öncelikle araştırma soruları ve doküman incelemesinden yola çıkılarak bir kavramsal çerçeve oluşturulmuş daha sonra çalışma kapsamında elde edilen veriler bu çerçeve kapsamında kodlanarak anlamlı temalar haline

getirilmiştir. Elde edilen veriler tanımlanarak metin içinde alıntılara yer verilmiş ve son olarak tanımlanan ve açıklanan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Yukarıda bahsedildiği üzere verilerin analiz edilmesi için MAXQDA 12 nitel veri analizi programı kullanılmıştır. Bu programa transkript edilen veriler yüklenerek kodlanmış daha sonra bu kodlardan betimsel analiz yöntemi ile anlamlı temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi sonucunda elde edilen veriler bulgular kısmında doğrudan metin içi alıntılarla desteklenerek açıklanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmanın temel amacı 2018 yılında güncellenen öğretmen yetiştirme programında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin incelenmesidir. Nitel bir çalışma olarak yapılandırılan bu çalışmanın verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulan YÖK öğretmen yetiştirme programında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ve güncellenen bu dersler hakkındaki görüşlerinin alındığı Meslek Bilgisi (MB) derslerine giren öğretim elemanlarından toplanmıştır. Çalışmanın bulguları doküman ve görüşme verilerinin betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Verilerin analizi sonucunda toplamda dört adet tema, bu temaların alt grubu olarak dokuz adet kategori ve bu kategorileri ile temaları oluşturan toplamda 149 kod oluşturulmuştur. Analiz edilen verilerden elde edilen sonuçlar ve kodlardan elde edilen kategori ve temalar Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Elde Edilen Temalara Yönelik Genel Veriler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kod f</i>	<i>Analiz Edilen Veri</i>
Programdaki MB dersleri hakkında genel çıkarımlar	Olumlu	16	Doküman ve görüşme
	Olumsuz	17	
Programda zorunlu MB derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlar	Olumlu	12	Doküman ve Görüşme
	Olumsuz	24	
Programın uygulanmasında karşılaşılan durumlar	Kolaylıklar	10	Görüşme
	Sorunlar	26	
	Kararsız	2	
Programın ve MB derslerinin yapılandırılmasına yönelik görüşler ve öneriler	Görüşler	24	Görüşme
	Öneriler	18	
Toplam		149	

Oluşturulan ilk tema olan *Programdaki MB dersleri hakkında genel çıkarımlar* teması incelendiğinde sonuçlar açıkça göstermektedir ki genel anlamda yeni uygulanmaya başlayan ve 2007’den günümüze kadar uygulanan programlarda meslek bilgisi dersleri bağlamında bazı farklılıklar gözlenmektedir. Bunun yanında öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin toplam ders sayısına oranlarında çok fazla farklılık olmadığı; önceki programda %30 olarak ifade edilen meslek bilgisi derslerinin güncellenen programda da %30 - %35 oranında değişiklik gösterdiği görülmüştür. Programın incelemesi sonucunda “*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*”, “*Eğitim Bilimine Giriş*”, “*Ölçme ve Değerlendirme*” derslerinin adında sırasıyla “*Eğitimde Araştırma Yöntemleri*”, “*Eğitime Giriş*” ve “*Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*” olmak üzere değişime uğramış ve içeriklerinde güncellemelere gidilmiştir. Aynı şekilde “*Özel Eğitim*” ve “*Rehberlik*”

dersleri isim ve içerik olarak güncellenerek “Özel Eğitim ve Kaynaştırma” ve “Okullarda Rehberlik” şeklinde değiştirilmiştir. Bunların yanı sıra “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme” kapsamı ve ismi değiştirilerek “Öğretim Teknolojileri” olarak programda yer almıştır. “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, “Sınıf Yönetimi”, “Eğitim Psikolojisi”, “Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi” derslerinin isimlerinde değişiklik yapılmayıp sadece içeriklerinde güncellemeler yapıldığı görülmektedir. “Okul Deneyimi” dersi ise kaldırılarak öğretmenlik uygulaması “Öğretmenlik Uygulaması 1 ve Öğretmenlik Uygulaması 2” olmak üzere yeniden yapılandırılmıştır. Son olarak önceki programda seçmeli olarak yer alan “Eğitim Sosyolojisi”, “Türk Eğitim Tarihi”, “Eğitim Felsefesi” gibi dersler bütün öğretmen yetiştirme programlarında temel ders olarak yer almış ve “Eğitimde Ahlak ve Etik” dersine tüm programlarda zorunlu ders olarak yer verilmiştir. Programın incelenmesi sonucu ortaya çıkarılan değişiklikler aşağıda yer alan Tablo 3’de özetlenmiştir.

Tablo 3. Güncellenen Öğretmen Yetiştirme Programlarında MB Derslerinin Özeti

<i>Yapılan Değişiklik</i>	<i>2007 programındaki dersler</i>	<i>2018 programındaki dersler</i>
İsim ve içerik güncellemesi yapılan dersler	- Bilimsel Araştırma Yöntemleri - Eğitim Bilimine Giriş - Ölçme ve Değerlendirme - Özel Eğitim - Rehberlik - Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	- Eğitimde Araştırma Yöntemleri - Eğitime Giriş - Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme - Özel Eğitim ve Kaynaştırma - Okullarda Rehberlik - Öğretim Teknolojileri
Sadece içerik güncellemesine yapılan dersler	- Öğretim İlke ve Yöntemleri - Sınıf Yönetimi - Eğitim Psikolojisi - Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	- Öğretim İlke ve Yöntemleri - Sınıf Yönetimi - Eğitim Psikolojisi - Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi
Kaldırılan veya değiştirilen dersler	- Okul Deneyimi	- Öğretmenlik Uygulaması 1-2
Yeni programda tüm alanlarda verilen temel dersler		- Eğitim Sosyolojisi - Türk Eğitim Tarihi - Eğitim Felsefesi - Eğitimde Ahlak ve Etik

Meslek bilgisi derslerinin güncellenmesi hakkında derslere giren öğretim elemanları ise genel anlamda olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride görüş belirtmişlerdir. Olumlu olarak derslerde çeşitlilik sağlanması, öğretmenlere meslek bilgisinin verilmesi, öğretmenlik alanında bütünlük sağlanması, MB derslerinin temel olarak görülmesi, nitelikli öğretmen yetiştirmesi ve MB derslerinin her dönem açılması gibi görüşler belirtmişlerdir. Olumsuz görüş belirten öğretim elemanları ise alanında uzman hoca olmayışı, programın esnek olmaması, öğretim elemanlarına fazladan ders yükü getirmesi, derslerin gereksiz yere bölünmesi şeklinde görüşler ifade etmişlerdir (Tablo 4). Bir öğretim elemanı

“...her ders için biz uzman değiliz ve bizim gibi küçük üniversitelerde bütün alanlarda uzman hoca bulmak çok zor.” diyerek meslek bilgisi derslerinin değişmesi hakkında olumsuz bir görüş belirtirken başka bir öğretim elemanı ise “Ne olursa olsun meslek bilgisi derslerinin çeşitlendirilmesi aynı zamanda öğretmenlerin niteliği ve özellikle meslek bilgisi alanında donanımlı yetişmesine katkıda bulunacaktır.” diyerek bu değişimi olumlu karşılamıştır.

Tablo 4. Programdaki MB Dersleri Hakkında Genel Çıkarımları

<i>Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Programdaki MB dersleri hakkında genel çıkarımlar	Olumlu çıkarımlar	16	MB derslerinde çeşitlilik sağlanması	5
			MB derslerinin temel olarak görülmesi	4
			Nitelikli öğretmen yetiştirmesi	3
			Öğretmen adaylarına temel meslek bilgisinin verilmesi	2
			Öğretmenlik alanında bütünlük sağlanması	1
			MB derslerinin her dönem açılması	1
	Olumsuz çıkarımlar	17	Alanında uzman hoca eksikliği	5
			Derslerin gereksiz yere bölünmesi	4
			Programın esnek olmaması	3
			Ders yükünü arttırması	3
			Derslerin niteliksizleştirilmesi	2

Programdaki MB Dersleri Hakkında Genel Çıkarımlar teması kapsamında yapılan doküman analizi sonucunda ise yeni programda yer alan derslerdeki isim ve içerik değişikliğinin yanı sıra ders saati, uygulama dersleri ve kredi bağlamlarında da bazı değişikliklere gidildiği görülmektedir. Yenilenen programda yer alan meslek bilgisi derslerinin saatleri öğretmenlik uygulama dersleri hariç olmak üzere iki kredi ile sınırlandırılmış ve ders saatleri dersin içeriği ve niteliği fark etmeksizin iki saat olarak belirlenmiştir. Tablo 5 yenilenen programda yer alan zorunlu meslek bilgisi derslerinin ders saatleri, kredileri ve uygulama dersleri hakkında detaylı bilgi vermektedir. Aynı şekilde zorunlu derslerin yanı sıra seçmeli olarak sunulan derslerde 2 kredi ve 2 ders saati şeklinde programda yer almıştır.

Tablo 5. Güncellenen Programda Yer Alan Meslek Bilgisi Dersleri

<i>Dersin adı</i>	<i>Kredisi</i>	<i>Ders Saati</i>	<i>Uygulaması</i>
Eğitimde Araştırma Yöntemleri	2	2	X
Eğitime Giriş	2	2	X
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	2	2	X
Özel Eğitim ve Kaynaştırma	2	2	X
Okullarda Rehberlik	2	2	X
Öğretim İlke ve Yöntemleri	2	2	X
Sınıf Yönetimi	2	2	X
Eğitim Psikolojisi	2	2	X
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	2	X
Öğretim İlke ve Yöntemleri	2	2	X
Sınıf Yönetimi	2	2	X
Öğretmenlik Uygulaması 1 ve 2	2	2	✓
Eğitim Sosyolojisi	2	2	X
Türk Eğitim Tarih	2	2	X
Eğitim Felsefesi	2	2	X
Eğitimde Ahlak ve Etik	2	2	X
Eğitim Sosyolojisi	2	2	X
Öğretim Teknolojileri	2	2	X

Çalışmanın sonuçlarından oluşturulan bir diğer tema ise *Programda zorunlu MB derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlar* temasıdır. Bu tema kapsamında bakıldığında yeni programda bütün alanlarda zorunlu olarak okutulacak olan meslek bilgisi derslerine ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri olumlu ve olumsuz çıkarımlar olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Olumlu çıkarımlar; öğretmenlerin MB becerilerinin geliştirilmesi, akademisyenlere farklı alanlar yaratması, öğretmenlerin bireysel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi ve öğretmenlere farkındalık yaratması olmak üzere dört farklı kod altında toplanmıştır. Olumsuz çıkarımlar ise teorikten uygulamaya geçilememesi, materyal eksikliği, artışların sadece niceliksel olması, ders saatleri ve kredilerinin az olması, ders içeriklerinin sığ kalması ve ilköğretim programları ile uyuşmaması şeklinde altı kod altında toplanmıştır. Tablo 6’te bu kodlar frekansları ile birlikte verilmiştir. Olumlu çıkarım bağlamında bir öğretim görevlisi “...çünkü bir öğretmenin temelde felsefesi yoksa ya da bir öğretmen toplumu anlamıyorsa ya da bir öğretmen sorgulamayı bilmiyorsa sorgulama kapasitesine sahip olamıyorsa ondan gerçek bir öğretmen olacağını düşünmüyorum” şeklinde olumlu düşüncelerini belirtirken bir diğeri ise olumsuz çıkarımlarını ‘Yeni ve olumlu bazı çalışmalar yapıldı ancak bu çalışmalar teorikti, pratikte bu çalışmaların yansımalarına baktığımız zaman eskisinden çokta farklı bir uygulama var diyemeyiz.’ şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 6. Programda zorunlu MB derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlar

<i>Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Programda zorunlu MB derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlar	Olumlu çıkarımlar	12	Öğretmen adaylarının MB becerilerinin geliştirilmesi	4
			Akademisyenlere farklı alanlar yaratması	3
			Öğretmen adaylarının bireysel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi	3
			Öğretmen adaylarına farkındalık yaratması	2
	Olumsuz çıkarımlar	24	Teoriden uygulamaya geçilememesi	7
			Materyal eksikliği (kitap vb.)	5
			Artışların sadece niceliksel olması	4
			Ders saatleri ve kredilerinin az olması	4
			Ders içeriklerinin sığ kalması	2
		İlköğretim programları ile uymaması	2	

Araştırma sonuçlarından çıkarılan bir diğer tema ise *Programın uygulanmasında karşılaşılan durumlardır*. Bu temada öğretim elemanları bir yıldır uygulanan programın uygulanması hakkında kolaylıklar, sorunlar ve kararsızlar olmak üzere üç kategoride çıkarımlarda bulunmuşlardır. Bu çıkarımlar ilk olarak programın uygulanmasında öğretim elemanlarının karşılaştığı kolaylıklar kategorisinde güncellenen programdaki bazı derslerin önceki programda da yer alması, programın uygulanmasının açık ve anlaşılır olması ile içerik ve materyallerin yeterli bulunması şeklinde üç koddan oluşmaktadır. Programda yer alan sorunlar kategorisi ise kitap ve materyalin eksik olması, ders saat ve kredilerinin azaltılmış olması, uygulama gerektiren derslerin az olması, derslerin teoride kalması, iş yükünü artırması, içerik ve kazanımların uygun olmaması ve değişikliklerin isimle sınırlı kalması şeklinde yedi koddan oluşmuştur. Son olarak programın uygulanmasında herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmayacağı konusunda kararsız olan öğretim elemanları fikirlerini belirtmişlerdir. Programın uygulamasının kolay olduğunu düşünen bir öğretim elemanı düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir; “*Bizler daha öncede seçmeli olarak bu derslere girdiğimiz için sadece içerik yönünde bir güncellemeye gittik o yüzden uygulamada bir sorun olmaz benim açımdan...*”. Ancak, programın uygulanmasında sorunlar ortaya çıktığını düşünen öğretim elemanları fikirlerini “*Ne kadar program değişse de önemli olan uygulamaların değişmesi*” veya “*Ders saatlerinin azaltılması ve derslerin fazlalaşması bazı üniversitelerde hocalara çok fazla iş düşecek demektir.*” şeklinde belirtmişlerdir. Tablo 7’da bu tema, kod ve kategoriler özetlenmiştir.

Tablo 7. Programın Uygulanmasında Karşılaşılan Durumlar

<i>Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Programın uygulanmasında karşılaşılan durumlar	Kolaylıklar	11	Programdaki derslerin önceki programda da yer alması	5
			Programın uygulanmasının açık ve anlaşılır olması	4
			İçerik ve materyallerin yeterli bulunması	2
	Sorunlar	26	Kitap ve materyalin eksik olması	6
			Ders saat ve kredilerinin azaltılmış olması	5
			Derslerin teorikte kalması	5
			Uygulama gerektiren derslerin az olması	4
			İş yükünü artırması	3
			İçerik ve kazanımların uygun olmaması	2
			Değişikliklerin isimle sınırlı kalması	1
Kararsızlar	2	Uygulamada sorunlar olmayabilir	2	

Bir diğer oluşturulan tema is *Programın ve MB derslerinin yapılandırılmasına yönelik görüşler ve önerilerdir*. Bu tema kapsamında elde edilen görüşler ve öneriler Tablo 8’de açıklanmıştır. Öğretim elemanlarının görüşleri derslerin uygulamaya dönük tasarlanması, öğrenci kazanımlarının dikkate alınması, öğrencilere derslerde öğrendikleri bilgileri uygulama ortamı sunulması, MB derslerinin son yıllarda yoğunlaşması, okul gözlem derslerinin devam etmesi, ders veren öğretim elemanlarının dikkate alınması, içerik ve kazanımların uygun biçimde düzenlenmesi ve pilot uygulamalar yapılması şeklinde kodlanmıştır. Öğretim elemanlarının bu derslere yönelik önerileri ise teorik olarak tasarlanan konuların uygulamaları eklenmesi, öğretmenlik uygulamasının daha etkin tasarlanması, öğrenci sayılarının düşürülmesi, programları alanda, uygulamalı ve esnek bir biçimde hazırlanması, hocaların havuz oluşturması, MB derslerinin ağırlıkta olması ve öğretmen programlarının 5 yıl olarak tasarlanması olmak üzere yedi koddan oluşturulmuştur. Bu tema kapsamında öğretim görevlileri görüş ve önerilerini şu şekilde belirtmişlerdir.

“Elbette öğrencilerin daha fazla okullarda vakit geçirmesi ve tanınması öğrenciler açısından da daha etkili olacaktır ki bu yüzden dersler uygulamalı hale dönüştürülmelidir.”

“... program nasıl yapılırsa yapılsın öğrenci sayısı 40’ı geçiyorsa diğer derslerden hiçbir farkı olmaz neden çünkü sadece sunum dersi yaparsın anlatarak ders işlersin yani seksen kişilik sınıflarda öğrencilerin aktif katılımını sağlayamıyoruz.”

“Hazırlanmış olan bu programları elimizden geldiğince uygulamaya dönüştürmemiz gerekiyor niye çünkü eğitim uygulamalı bir bilim dalıdır. Ve öğrencilerin günlük hayatlarıyla bağ kurarak dersin işlenmesi gerekiyor.”

“Ben hazırlasaydım eğer dediğim gibi öğrenci kazanımları yönünden belirlerdim. Hedefler yönünden, içerik yönünden belirlerdim. Temel özellikleri önemserdim.”

Tablo 8. Programın ve MB Derslerinin Yapılandırılmasına Yönelik Görüş ve Öneriler

<i>Tema</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>Kodlar</i>	<i>f</i>
Programın ve MB derslerinin yapılandırılmasına yönelik görüş ve öneriler	Görüşler	24	Derslerin uygulamaya dönük tasarlanması	5
			Öğrenci kazanımlarının dikkate alınması Öğrencilere	4
			uygulama ortamı sunulması	4
			MB derslerinin son yıllarda yoğunlaşması	3
			Okul gözlem derslerinin devam etmesi	3
			Ders veren öğretim elemanlarının dikkate alınması	2
			İçerik ve kazanımların uygun biçimde düzenlenmesi	3
			Pilot uygulamalar yapılması şeklinde kodlanmıştır	1
	Öneriler	18	Teorik olarak tasarlanan konuların uygulamaları eklenmesi	4
			Öğretmenlik uygulamasının daha etkin tasarlanması	3
			Öğrenci sayılarının düşürülmesi	3
			Programların alanda, uygulamalı ve esnek hazırlanması	2
			Hocaların ders havuzu oluşturması	1
			MB derslerinin ağırlıkta olması gerekliliği	1
			Öğretmen yetiştirme programının 5 yıl olarak tasarlanması	

Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler özetlenecek olursa doküman analizi ve görüşmelerden elde edilen sonuçlardan “programdaki MB dersleri hakkında genel çıkarımlar”, “programda zorunlu MB derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlar”, “programın uygulanmasında karşılaşılan durumlar” ve “programdaki MB derslerinin yapılandırılmasına yönelik görüş ve öneriler” olmak üzere dört temel tema ve bu temaları oluşturan dokuz kategori ve 149 kod elde edilmiştir. Bu bulgulardan yola çıkılarak aşağıda çalışmanın sonuç ve öneriler kısmı sunulmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Bulgularda belirtildiği üzere doküman analizi ile görüşme sonuçlarından temalar ve kodlar elde edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar bağlamında, yenilenen öğretmen yetiştirme programlarının programda belirtildiği ve öğretim elemanlarından toplanan çıkarımlar doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilerek bu sonuçlara ulaşılmıştır.

İlk olarak programda yer alan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri hakkında genel çıkarımlara baktığımızda yeni programda meslek bilgisi derslerinde bazı isim, içerik, ders saati ve kredisi bağlamlarında güncellemelere gidilmiştir. Bu güncellemelere karşı öğretim görevlileri olumlu ve olumsuz olmak üzere görüşlerini ifade etmişlerdir. Açık ki öğretim elemanları meslek bilgisi derslerine yönelik olumlu ve olumsuz yönde neredeyse eşit çıkarımlarda bulunmaktadır. Çünkü derslerin çeşitlendirilmesi ve meslek bilgisine ağırlık verilmesi önemli bir durum olarak görülürken bu derslerin uygulama kısımlarının olmayışı ve teorikte kalması olumsuz yönü olarak nitelendirilmiştir. Çapri ve

Çelikkaleli (2008) yaptıkları çalışmada yetiştirilen öğretmen adaylarının eğitim fakültelerinde kendilerini mesleki olarak yeterli görmelerinin ve öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu bir bakış sergilemelerinin önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bağlamdan bakıldığında meslek bilgisi derslerinin sadece teorik olarak verilmesinin yanı sıra aynı zamanda bu derslerin uygulamalarının eklenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öyle ki daha önceki programlarda yer alan ‘Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı’ gibi uygulamaları olan bazı dersler kaldırılarak bu programda ‘Öğretim Teknolojileri’ şeklinde yer almıştır. Aynı şekilde önceki programda üç saatlik bir ders olarak yer alan ‘Öğretim İlke ve Yöntemleri’ dersi yeni programda iki saat olarak değiştirilmiştir. Bu çıkarımlara bakıldığında nicelik olarak öğretmenlik meslek bilgisi derslerin artırılması nitelik bakımından sorgulanmasını ortaya çıkarmaktadır.

Diğer bir sonuç ise programda zorunlu öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin uygulamasına yönelik çıkarımlardır. Doküman incelemesi sonucunda birçok dersin isim ve içeriğinin değiştirilmesinin yanı sıra eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi, Türk eğitim tarihi ve eğitimde ahlak ve etik gibi bazı derslerin tüm öğretmen yetiştirme programlarında diğer derslere ek olarak temel dersler kapsamına alındığı görülmüştür. Öğretim elemanları zorunlu olarak yer alan bu dersler hakkında ise yine olumlu ve olumsuz olmak üzere çıkarımlarda bulunmuşlardır. Olumlu olarak belirttikleri görüşler bazı dersler için iki saat ve kredinin yeterli olması ve öğretmen adaylarında farkındalık yaratması bakımından önemli olduğu yönündedir. Olumsuz olarak belirttikleri görüşler ise derslerin gereksiz yere bölünerek öğretim elemanlarının iş yükünü artırması ve içeriklerinin yeterli düzeyde güncellenmemiş olması yorumlarına dayanmaktadır. Çünkü öğretmen yetiştirmede nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesinde en önemli etkenlerden biri öğretmenleri yetiştiren üniversite ve öğretim elemanlarının niceliksel ve niteliksel yeterliği olduğu vurgulanmıştır (Işık, Çiltaş ve Baş, 2010). Bu sebeple öğretim elemanlarının iş yükünün artması bu derslerin de verimliliğini ve etkililiğini azaltacaktır. Aynı bağlamda ders içeriklerinin ve programın sabit bir biçimde sunulması öğretim elemanlarının esnekliğini kısıtlamaktadır. Erdem (2013) akademik özerkliğin sağlanabilmesi için öğretim elemanlarının kendi programlarını ve içeriklerini hazırlamalarının önemli olduğunu savunmuştur. Bu açıdan bakıldığında merkezi olarak hazırlanan programlar her ne kadar ortak bir eğitim programı oluşturma çabası taşısa da bir bakımdan üniversitenin ve öğretim elemanlarının serbestliğini sınırlandırmaktadır.

Programda yer alan zorunlu derslere bakıldığında özellikle eğitim felsefesi, eğitim sosyolojisi ve Türk eğitim tarihi derslerinin öğretim elemanları tarafından programda bulunması olumlu karşılanmıştır. İlk olarak eğitim felsefesinin öğretmen adaylarına verilmesi bireylerin yaşantısına bir bakış açısı kazandırması bakımından önemlidir (Sönmez, 2008). Aynı şekilde eğitim sosyolojisi öğretmen adaylarına toplumsal olguların ve toplumların yapılarının öğrenilmesi bakımından önem arz etmektedir (Tezcan, 2017). Bu durumlar dikkate alındığında açıktır ki eğitim felsefesi ve eğitim sosyolojisi gibi derslerin programda zorunlu olarak yer alması olumlu bir durum olarak görülmektedir. Aynı bağlamda Türk eğitim tarihi dersinin programa eklenmesi olumlu bir durum olarak görülürken eğitimde ahlak ve etik dersinin bu dersler içerisinde bir ünite veya konu olarak verilmesi gerektiği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Çünkü bir ulusun eğitim tarihi sadece geçmişte yaşanan olay ve olguları ortaya çıkarmak için değil aynı zamanda eğitimine bu bilgiler ışığında yön vermek açısından öne çıkan bir kavram olarak düşünülmelidir (Demirel ve Kaya, 2007). Bir toplumun tarihi o toplumun eğitim tarihinden ayrı

düşünülmemelidir. Bu açıdan bakıldığında farklı derslerin programda yer alması öğretmen adaylarının vizyonu ve meslek bilgisini olumlu bir biçimde etkileyecektir. Ancak Küçükahmet'in (2007) belirttiği üzere bölümlerde bulunan öğretim elemanlarının sayısı ve alan uzmanlıkları dikkate alındığında bu dersler çok çeşitlendirilemeyebilir. Bu anlamda verilen dersler zorunlu veya zorunlu seçmeli derslerde olmaktan öteye geçemez ve sınırlı bir biçimde öğrencilere aktarılması muhtemeldir. Öğretim elemanları bu konuda özellikle küçük ve öğretim elemanı sayısının az olduğu üniversitelerde bu derslerin niteliğinin önemli bir sorun oluşturacağı konusunda çıkarımlarda bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının nitelikli ve etkili bir biçimde öğretmenlik meslek bilgisi derslerini almaları için bu konular üzerinde tartışılması ve çözüm bulunması gerekmektedir.

Programın uygulanmasında karşılaşılan durumlara bakıldığında ise öğretim elemanlarından bazıları programda yer alan meslek bilgisi derslerini uygulamaya geçirmenin kolay olduğunu, bazıları ise dersleri işlerken sorunlar yaşadığını belirtirken bazı akademisyenler ise bu konu hakkında bir fikir belirtmeyeceğini söylemişlerdir. Bazı öğretim elemanları programların işleyişinin farklılaşmasını savunurken bazıları ise programda yer alan derslerin etkin biçimde verilebilmesi için yeterli materyallerin bulunmadığını, içerik ve kazanımların öğrencilere uygun tasarlanmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda Yıldırım (2011) öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin alan dersleri ile bütünleşerek öğrenilen kuramsal bilgilerin uygulama çalışmaları ile anlamlı bir bütün oluşturacağını vurgulamıştır. Aynı zamanda öğretim elemanları, bu programda yer alan meslek bilgisi derslerinin öğrencilerin öğretmenlik mesleğindeki bireysel ve sosyal becerilerini geliştireceğini savunmuştur. Bu durumlar düşünüldüğünde alan yazında yapılan bazı çalışmalarda da öğretmenlerin başarılı öğretmen olabilmeleri için iyi bir mesleki bilgi ve beceriye sahip olması ve bu becerileri etkin bir biçimde kullanabilmesi gerektiği belirtilmiştir (Semerci, 2004). Özetle öğretmen adaylarının mezun olmadan önce meslek bilgisi derslerini teorik olarak öğrenmelerinin yanı sıra uygulamalı olarak sınıflarda bu bilgileri kullanmaları gerekmektedir. Ayrıca meslek bilgisi derslerinin tek başına kuramsal olarak verilmesi yerine öğrencilere alan bilgisi ile birlikte uygulamaya nasıl koyacaklarının öğretilmesi daha etkili olacaktır.

Programdaki öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yapılandırılmasına yönelik görüşler ve öneriler öğretim elemanlarından elde edilen veriler çerçevesinde oluşturulmuştur. Öğretim elemanları güncellenen meslek bilgisi dersleri hakkında görüş ve önerilerini belirtmişlerdir. Buna göre öğrenci sayılarının düşürülmesi, tasarlanan programların öğretmen adaylarının gelişimine uygulamalı olarak katkı sağlaması, bu programların esnek ve etkin olmasının yanı sıra derslerin çok çeşitli ve standartlaştırılmış olması önem taşımaktadır. Çelikten, Şanal ve Yeni'nin (2005) vurguladığı üzere öğretmenlik mesleğinin birçok boyutu vardır ve sadece bilgi edinmek nitelikli bir öğretmen için yeterli değildir. Bu sebeple nitelikli öğretmenler yetiştirebilmek için öğretmen yetiştirme programlarının öğretim adaylarının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir. Becker, Kennedy ve Hundersmarck (2003) öğretmenlerin meslekte uzman olmaları için alan bilgisinin yanı sıra öğretmenlik meslek bilgi ve becerilerinin de geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Çünkü öğretmenlik tek başına alan bilgisi ile yapılabilecek bir meslek türünden ziyade meslek bilgi ve becerisinin alan bilgisi ile harmanlanması sonucunda mesleki anlamda yeterli olunabilecek özelliktedir.

Öğretmen adaylarının mesleki becerilerin gelişebilmesi içinse öğretmenlik uygulama dersleri kapsamında kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlik uygulama dersleri öğretmen

adaylarını okul ortamlarına ve meslek hayatlarına hazırlamada önemli bir etkidir (Eraslan, 2009; Parker, 2008; YÖK, 1998). Öğretmenlik uygulaması sürecinde öğretmen adayları öğrendikleri alan ve mesleki bilgileri öğrencilere nasıl aktaracaklarını ve öğretim sürecini nasıl yürüteceklerini öğrenme ve uygulama imkânı bulurlar. 2018 Öğretmen Yetiştirme Programı'nda daha önce programda yer alan "Okul Deneyimi" dersi kaldırılarak "Öğretmenlik Uygulaması 1" ve "Öğretmenlik Uygulaması 2" olmak üzere yeniden yapılandırılmıştır (YÖK, 2018). Çalışmaya katılan öğretim elemanları bu derslerin isim değişikliğinden öteye taşınarak uygulamaya dönük bir biçimde yapılandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Alan yazında da belirtildiği üzere öğretmenlik uygulaması dersleri öğretmen adaylarının mesleki gelişimini olumlu yönde desteklemekte ve mesleğe karşı bir tutum oluşturmalarını sağlamaktadır (Aslan ve Sağlam, 2018; Özkılıç, Bilgin ve Kartal, 2008; Şişman ve Acat, 2003). Bu açıdan bakıldığında meslek bilgisi dersleri öğretmen adaylarının mesleki becerilerini geliştirmesi ve onlara bu becerileri uygulama ortamı sunması açısından öğrenmelerini destekleyici bir biçimde yapılandırılmalıdır.

Çalışmanın sonuçları göz önüne alındığında birtakım öneriler sunmak önemlidir. Çünkü bu çalışma kapsamında güncellenen öğretmen yetiştirme programındaki meslek bilgisi dersleri hem doküman incelemesi hem öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Bu sonuçlara göre meslek bilgisi derslerinin nicelik bakımından artırılması olumlu bir gelişme olarak görülmüş olmasına karşın ders kredi ve saatlerinin azaltılması öğretim elemanları tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bunlar göz önüne alındığında sonraki çalışmalarda bu derslerin etkin olarak uygulanma durumlarının incelenmesi gerekmektedir. Aynı şekilde meslek bilgisi derslerinin artırılmasıyla beraber uygulama sürecinde ortaya çıkması olası materyal eksikliği, alan uzmanı öğretim elemanı eksikliği ve derslere uygulama veya etkinlik süresi tanınmaması gibi konular derinlemesine araştırılmalı ve sonuçları ortaya çıkarılmalıdır. Ayrıca okul deneyimi gibi öğrencilerin okulla iletişimi sağlayan bir ders kaldırılarak öğretmenlik uygulaması dersinin iki döneme yayılmasının uygulamada hangi olumlu veya olumsuz sonuçlar doğuracağı ileriki zamanda önem verilmesi gereken konular olarak düşünülmelidir. Bunların yanı sıra, daha sonraki çalışmalarda öğretmen yetiştirme programının tüm öğeleri ile birlikte daha geniş kapsamlı inceleme ve değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Sonraki çalışmalarda özellikle öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının ve bu programı hazırlayan yetkili kişilerin görüşleri doğrultusunda çok daha ayrıntılı sonuçlar elde edilebilecektir. Dahası öğretmen yetiştirme programı tüm boyutlarıyla incelenerek ve değerlendirilerek öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yanı sıra alan bilgisi ve genel kültür derslerinin de bu bağlamda programda yer alan tüm paydaşları içeren bir çalışma ile daha açık bir şekilde ifade edilmesi önem taşımaktadır.

Kaynakça

- Abazoğlu, İ., Yıldırım, O., & Yıldızhan, Y. (2016). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(6), 143-160.
- Akdemir, A. S. (2013). Türkiye'de öğretmen yetiştirme programlarının tarihçesi ve sorunları. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 15-28.
- Archambault, L. & Crippen, K. (2009). Examining TPACK among K-12 online distance educators in the United States. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 71-88.
- Aslan, M., & Sağlam, M. (2018). Evaluation of teaching practice course according to opinions of student teachers. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162.
- Atkinson, P. A. & Coffey, A. (2004). *Analysing documentary realities*. D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice* (s. 56–75) içinde, London: Sage Publications.

- Aydın, A. (1998). Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve öğretmen yetiştirme sorunu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(15), 275-286.
- Aydın, R., & Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Azar, A. (2011). Türkiye'deki öğretmen eğitimi üzerine bir söylem: Nitelik mi, nicelik mi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 36-38.
- Becker, B. J., Kennedy, M. M., & Hundersmarck, S. (2003, Nisan). *Communities of scholars, research, and debates about teacher quality*. American Educational Research Association (AERA) Konferansı'nda sunulan bildiri, Michigan State University, Chicago.
- Beşoluk, Ş., & Horzum, M. B. (2011). Öğretmen adaylarının meslek bilgisi, alan bilgisi dersleri ve öğretmen olma isteğine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(1), 17-50.
- Bogdan, R., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education*. Boston, MA: Allyn & Bacon Publications.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Can, S., Can, Ş., & Durukan, E. (2010). Cumhuriyetten günümüze öğretmen ve öğretmenin yetiştirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 61-70.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative enquiry and research design: Choosing among five approaches*. US: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. Sage Publications, Inc.
- Çapri, B. & Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlilik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çiçek Sağlam, A. (2015). Pedagojik formasyon sertifikası programının etkililiğinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 63-73.
- Çocuk, H., Yokuş, G., & Tanrıseven, I. (2015). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz-yeterlik ve metaforik algıları: Mersin Üniversitesi örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 373-387.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dilekmen, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 213-221.
- Dursunoğlu, H. (2003). Cumhuriyet döneminde ilköğretime öğretmen yetiştirmenin tarihi gelişimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 64-74.
- Ekici, G. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek bilgisi derslerine yönelik tutumları ile öğrenme biçimlerinin değerlendirilmesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 111-132.
- Eraslan, A. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının "öğretmenlik uygulaması" üzerine görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3(1), 207-221.
- Erdem, A. R. (2013). Üniversite özerkliği: Mali, akademik ve yönetsel açıdan yaklaşım. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 97-107.
- Erden, M. (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(11), 99-104.
- Işık, A., Çiltaş, A., & Baş, F. (2010). Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 53-62.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmeni yetiştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 1-14.
- Koehler, M.J. ve Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60-70.
- Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 Öğretim Yılında uygulanmaya başlanan öğretmen yetiştirme lisans programlarının değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 5(2), 203-219.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Özkan, H. H., Albayrak, M. ve Berber, K. (2005). Öğretmen adaylarının ilköğretim okullarında yaptıkları öğretmenlik uygulamasının yetişmelerindeki rolü, *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (168). Erişim adresi: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/168/index3-berber.htm

- Özkılıç, R., Bilgin, A., & Kartal, H. (2008). Evaluation of teaching practice course according to opinions of teacher candidates. *Elementary Education Online*, 7(3), 726-737.
- Paker, T. (2008). Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yönlendirmesiyle ilgili karşılaştıkları Sorunlar1. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 132-139.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. US: SAGE Publications, Inc.
- Semerci, N. (2004, Temmuz). Öğrenci Görüşlerine Göre Sınıf Öğretmenliği Derslerinin İşleyişi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Shulman, L.S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sivakumar, R. (2018). Teachers attitude towards teaching profession in relation to their self. *Journal of Contemporary Educational Research and Innovations*, 8(3), 283-288.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi* (8. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süngü, H., & Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. US: Sage publications, Inc.
- Şişman, M., & Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250.
- Tezcan, M. (2017). *Eğitim sosyolojisi* (17. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Üstüner, M. (2004). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-15.
- Variş, F. (1973). *Öğretmen yetiştirme üzerine. 50. yıla armağan*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları ve Temel Tutumlar: Kurumsal Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 33-46.
- Yıldırım, A. (2011). Öğretmen eğitiminde çatışma alanları ve yeniden yapılanma. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Yıldırım, O., & Arhan, S. (2013). Öğretmen yetiştirme programlarındaki ders ağırlıklarının karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(213), 197-218.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research and applications: Design and methods*. US: Sage publications, Inc.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (1998). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. *Erişim adresi:*
<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari-mart-1998.pdf>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2007). Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları. *Erişim adresi:*
<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2018). Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları: Öğretmen yetiştirme programların güncelleme gerekçeleri, getirdiği yenilikler ve uygulama esasları. *Erişim adresi:*
<https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>